

๕๑. มนุษย์มีปัญญาแบบไหน

Which Wisdom Do Human Beings Have?

ขอน้อมแด่พระผู้มีพระภาคอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น

In Honor of the Blessed One of the Fully Enlightened One

By Nithee Siripat – Siripat.com and Academiae Network. 2016

ความสำคัญของบทความ

มนุษย์มีองค์ประกอบสำคัญ ๒ ประการ ได้แก่ (๑) **ปัญญา** กับ (๒) **นิสัยใจคอ** ที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่างๆ ต่อกันในสังคม ตามคติความเชื่อในพระพุทธศาสนานั้น คุณค่าความเป็นมนุษย์อยู่ที่ “**วิชากับจรณะ**” ซึ่งก็ตรงกับ องค์ประกอบความเป็นมนุษย์ทั้ง ๒ ดังกล่าวข้างต้น แต่ต้องเป็น (๑) **ภาวนามยปัญญา** กับ (๒) **จรณะ ๑๕** [ศีลสัมปทา ๑-อปิลณกปฏิปทา ๓-สัทธรรม ๓-รูปฌาน ๔] อันแสดงนัยถึง ความเป็นผู้ปฏิบัติปฏิบัติชอบด้วยวิชาและจรณะ คือ “**ผู้อุดมปัญญาคู่คุณธรรม**” แต่อย่างไรก็ตาม ความรู้ที่เกิดในฝ่ายโลก ได้แก่ (๑) **สุตมยปัญญา** คือ ความรู้เกิดจากการเรียนรู้ในสังคม กับ (๒) **จินตมยปัญญา** คือ ความรู้เกิดจากการคิดหาเหตุผลด้วยตนเอง นั้น เป็นปัญญาสามัญที่มนุษย์พัฒนาขึ้นภายในตนเองตั้งแต่เกิด ส่วน “**ภาวนามยปัญญา**” เกิดจากการหมั่นเพียรอดทนในการบำเพ็ญภาวนากรรมฐานอย่างถึงต้อง ตามคำสอนของพระพุทธเจ้า ไม่ประกอบด้วย “**มิจฉัตตะ ๑๐**” คือ ภาวะอันฝืดคดเคลื่อนจากความเป็นจริง เพราะฉะนั้น ปัญหารอบรู้อะไรทั้งหลายนั้น ขอเพียงให้ประกอบด้วยคุณธรรมเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มีการพัฒนาโดย “**สิกขา ๓-ไตรสิกขา**” [**ศีล-สมาธิ-ปัญญา = สัมมัตตะ ๑๐**] ตามแนวทางสายกลางแห่งปัญญา ที่เรียกว่า “**หลักมัชฌิมาปฏิปทา**” ที่มีแนวทางดำเนินด้วยอริยมรรค [อริยมรรคมีองค์ ๘-อริยสัจ ๔-โลกุตตรมรรค] เพราะฉะนั้น คนดีมีศีลธรรมพฤติกรรมงดงามด้วยธรรมแห่งคนดี แม้จะอยู่ที่ใดๆ ก็ตามในสังคม ก็ย่อมกลายเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพเสมอ เพราะเป็นผู้ประกอบด้วยความเป็นพุทธะอย่างแท้จริงในทุกขณะจิต.

บทความที่ ๕๑ ประจำปี ๒๕๕๕ – มนุษย์มีปัญญาแบบไหน

สำหรับแนวทางวิธีการแสวงหาความรู้ของมนุษย์นั้น แบ่งออกเป็น ๒ แนวทางหลักๆ ได้แก่ (๑) การศึกษาค้นคว้าวิจัยและการทดลอง กับ (๒) การหยั่งรู้เห็นด้วยการเจริญภาวนากรรมฐาน ในแบบแรกนั้น มีความเชื่อมั่นระบบประสาทสัมผัสทั้ง ๕ แล้วประมวลผลด้วยสติปัญญาอีกครั้งหนึ่ง ส่วนในแบบหลังนั้น เป็นแบบการใช้ “สติสัมปชัญญะ” เพื่อให้เกิดสติปัญญาในภายหลัง นั่นคือ (๑) การเจริญสมถภาวนา ให้เกิดความรู้เห็นด้วย “ญาณทัสสนะ” เกิดความรู้แจ้ง-วิเศษ และ ความรู้คมชัด-อภิญญา เพื่อใช้เป็นบาทฐานในวิปัสสนา และ (๒) การเจริญวิปัสสนาภาวนา ให้เกิดความหยั่งรู้ด้วยญาณ เกิดการหยั่งรู้หยั่งเห็นธรรมตามเป็นจริง ด้วย “ปัญญาญาณในวิปัสสนา” เช่น อนุப்புพสิกขา [ศีล-สมาธิ-ปัญญา = ไตรสิกขา] อนุப்புพปฏิบัติ [อนุปัสนา ๗-มหาวิปัสสนา ๑๘-การจำแนกอารมณ์ ๓๘-โพธิปักขิยธรรม ๓๗] หรือ จรณะ ๑๕ ที่เรียกว่า “เสขปฏิบัติ” จนรวมถึง “สัมมัตตะ ๑๐” ที่เรียกว่า “อเสขธรรม” ในกระบวนการหยั่งรู้ด้วยญาณ นั้น เป็นส่วนเสริมให้เกิด “ญาณทัสสนวิสุทธิ” คือ ความหยั่งรู้และเห็นที่บริสุทธิ์ สามารถเข้าถึงองค์ความรู้ทั้งหมดใน “อริยสัจ ๔” ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งทั้งหมดเป็นกระบวนการคิดที่ถือเป็นเรื่องจิตกับความจริงอันเป็น “สัจธรรม” [ตถตา] ไม่ใช่เรื่องสสารวัตถุทดลองกับจิตอันเป็นสติปัญญาแบบทางโลก ที่ทำการศึกษาค้นคว้า วิจัย และ ทดลอง ในกระบวนการศึกษาค้นคว้าในทางธรรมนั้น เรียกว่า “สิกขา ๓-ไตรสิกขา” ได้แก่ (๑) อธิศีลสิกขา (๒) อธิจิตตสิกขา (๓) อธิปัญญาสิกขา โดยมีกระบวนการทางสติปัญญา ที่เรียกว่า “อริยอัฏฐังคิกมรรค-อริยมรรคมีองค์ ๘” โดยมีลำดับจาก (๑) อธิปัญญาสิกขา (๒) อธิศีลสิกขา (๓) อธิจิตตสิกขา หรือ “ปัญญา-ศีล-สมาธิ” นั่นคือ (๑) เริ่มต้นด้วยปัญญาที่ถูกต้อง (๒) ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา (๓) นำไปสู่ปัญญาเห็นธรรมและตรัสรู้ซึ่งสัมโพธิญาณได้ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดที่เหนือสภาวะทางโลกหรือโลกียะ ไปสู่เรื่องโลกุตตระ นั่นคือ “โลกุตตรธรรม ๕” ได้แก่ มรรค ๔-ผล ๔-นิพพาน ๑ ไม่ใช่ กามาวจรภูมิ-รูปาวจรภูมิ-อรูปาวจรภูมิ แต่เป็นเพียง “โลกุตตรภูมิ” เท่านั้น และให้สุครอบอยู่ที่ “อมตธรรม-บรมธรรม” ที่เรียกว่า “พระนิพพาน” แต่อย่างไรก็ตาม การแสวงหาความรู้ตามวิถีทางโลก [วิถีทางวิทยาศาสตร์-ตรรกวิทยา] นั้น เป็นเรื่องการพอกพูน กิเลสตัณหา ทิฏฐิ มานะ ไม่ใช่การดับทุกข์อย่างแท้จริง เพียงแต่เป็นการตอบสนองตัณหาเป็นหลัก ยิ่งค้นคว้าไปมากเท่าไร กิเลสตัณหา ยิ่งเพิ่มขึ้นมากเท่านั้น เพื่อนำไปเอาัดเอาเปรียบ หรือเบียดเบียนกัน แข่งกันร่ำรวยทั้งระบบสังคมโลก น้อยมาที่จะมีจิตเป็นหิริกับโอตตปปะ หรือมีเมตตาธรรมกลับปฎิภาวนาธรรม เพราะฉะนั้น ความเจริญด้านวัตถุนิยมแบบทางโลก จึงเต็มไปด้วยการฟักเพาะเชื้อกิเลสให้แข็งแรงขึ้นในจิตใจตั้งแต่เด็ก ให้เกิดการแข่งขันฆ่ากันเองโดยไม่ต้องใช้อาวุธ แต่ฆ่ากันด้วยความคิดและปัญญาต่างๆ กับการสอบได้ที่ ๑ ของห้องเรียน แล้วพ่อแม่ผู้ปกครองให้รางวัลที่พัฒนาความชั่วแห่งกิเลสจนสำเร็จ โดยไม่มีพื้นฐานมาจากศีลธรรมหรือจริยธรรมอย่างแท้จริง เด็กนักเรียนในโรงเรียนที่มีชื่อเสียงจึงมีนิสัยเห็นแก่ตัวอย่างรุนแรงผิดปกติ เพราะถูกกดดันจากสังคมโง่ๆ มองโลกนี้แบบเบี้ยวๆ บูดๆ กลายเป็นลูกสัตว์ทดลองของพ่อแม่โดยไม่รู้ตัว ก็ได้แก่เป็นลูกจ้างบริษัทใหญ่ๆ เงินเดือนสูงๆ เป็นรางวัล

ชีวิตเมื่อเรียบจบการศึกษา ได้แค่ตัวเอง สภาพการแสวงหาปัญญาในสังคมเรา ยังเป็นแบบนี้อยู่ สถานประกอบอาชีพก็ยังคงคิดแบบนี้คือ “แข่งกันเก่ง-แข่งกันรวย” แต่ไม่ยอมแข่งกันไปตายเร็วๆ คนมีอายุยืนสร้างความเดือดร้อนให้คนรุ่นหลังไม่จบสิ้น เพราะมีเงินเยอะ ใช้จ่ายอย่างดีๆ ยืดอายุต่อไปได้ แต่ทำตัวไร้ประโยชน์ต่อมวลมนุษยชาติทั้งหลาย พระพุทธศาสนาสอนให้คนคิดเพื่อสันติบทและสันติภาพระดับมวลมนุษยชาติ ไม่ใช่คนภาคใดภาคหนึ่งของประเทศไทย ที่จะผูกขาดความเป็นพระอรหันต์ไว้เท่านั้น แต่ถ้าผู้ใดปฏิบัติถูกปฏิบัติชอบด้วย “วิชาและจรณะ” ผู้นั้นย่อมมีคุณค่าความเป็นมนุษย์ ที่จะกลายเป็นอริยบุคคลได้ทั้งหมด การชี้แนะสั่งสอนกันจึงต้องทำในสิ่งที่ถูกต้อง ประเสริฐ ยิ่งใหญ่ เหนือโลกิยะให้ได้ ไม่ประกอบอนสนาหลอกเข้าเลี้ยงชีพ แล้วคิดว่าคนหลงบุญเป็นเหยื่อโง่ๆ หลอกมันกินดับไปเลย แบบนี้ ชาวบ้านพากันเรียกว่า “มัจฉาชีพ-มัจฉาอาชีพ-โจร” เพราะคนส่วนใหญ่ยังบ้าอยู่กับเรื่องทำมาหากินมากเกินไป อยากร่ำรวยเกินความจำเป็น เลยสิ้นปัญญาที่ถูกต้องอย่างน่าเสียดาย แต่อย่างไรก็ตาม ผู้ที่คิดว่าตนมีปัญหามากพอ ก็ลองศึกษาแนวทาง (๑) **พระพุทธศาสนา** (๒) **พุทธปรัชญา** และ (๓) **พุทธศาสตร์** เพื่อนำมาเป็น “**ต้นทุนทางปัญญา**” ในการดำรงชีวิตโดยธรรม เป็นธรรมแห่งสันติ ไม่ใช่ธรรมอุบาทว์ หรือ ธรรมจัญไรไฟไหม้ ทำให้เดือดร้อนไปหมด ให้ค้นหาแก่นแท้พระศาสนา อย่าไปบ้ากับกระพี้เปลือกไม้ ที่คนโง่งมง่ายปฏิบัติกัน ให้เร่งรีบปฏิบัติธรรม เพราะเวลาชีวิตมันมีน้อยลงทุกขณะ ตายตอนไหนก็ไม่รู้ แต่ต้องรู้แจ้งก่อนตาย ปลอดภัยที่สุด มาแข่งกันค้นหาความดีมีประโยชน์ดีกว่า และนำมาเผยแผ่ให้กันเบะกันทั้งสังคมและโลกทั้งใบ เพราะคนสามารถสื่อสารกันได้อย่างรวดเร็วทั่วโลก ไม่จำกัดเวลาและสถานที่ รวมทั้งภาษาซึ่งมีเครื่องแปลภาษาได้แทบทุกภาษาสำคัญๆ ของโลก ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีนี้ รวมพลังความคิดให้เกิดปัญญาดีๆ จะดีกว่าคิดแค่จะรวย แล้วนั่งทำตาเหลือกอยู่บ้านคนเดียว อย่างไรสารไม่เป็นประโยชน์ต่อสังคมแต่ประการใดเลย อย่าตระหนี่ชี้เหนียว “มัจฉริยะ” เพราะเห็นแก่ตัวแก่ได้อันไม่ควร ให้มีทานและจาคะต่อเพื่อนร่วมโลก แก่สัตว์ทั้งหลาย เวลาชีวิตมันมีน้อยลงทุกขณะ อย่าประมาทชีวิต ให้มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะที่พึ่งแห่งชีวิตไม่ผิดทางอย่างแน่นอน คนได้ดีทางนี้มีเป็นตัวอย่างในสังคมมากมายเช่นกัน.

